

Narębski, Wojciech

XVI Międzynarodowe Sympozjum INHIGEO. "Muzea i zbiory w historii mineralogii, geologii i paleontologii". Drezno 9-15 IX 1991

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 36/4, 132-135

1991

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

XVI Międzynarodowe Sympozjum INHIGEO

Muzea i zbiory w historii mineralogii, geologii i paleontologii

Drezno 9–15 IX 1991

W dniach 9-15 września 1991 r. odbyło się w Dreźnie 16 Międzynarodowe Sympozjum Międzynarodowej Komisji Historii Nauk Geologicznych (*INHIGEO*) nt. *Museums and collections in the History of Mineralogy, Geology and Paleontology*, zorganizowane przez aktualnego prezesa tej Komisji Prof. dr Martina Guntauá (Rostock) przy współudziale dr G. Mathé, dyrektora Państwowego Muzeum Mineralogiczno-Geologicznego w Dreźnie. Współorganizatorami byli ponadto doc. dr A. Weber i dr P. Schmidt — kierownicy zbiorów i biblioteki Akademii Górniczej w pobliskim Freibergu Saksońskim, jak również prof. dr H.J. Bausch, dyrektor Muzeum Historii Naturalnej Uniwersytetu Humboldta w Berlinie.

W sympozjum udział wzięło 64 przedstawicieli 17 krajów, w tym: 20 Niemców, 10 Brytyjczyków, 7 reprezentantów Stanów Zjednoczonych, po 4 badacze z Brazylii i Węgier, po 3 z Australii i Polski, po 2 z Czechosłowacji, Szwecji i Włoch oraz po 1 z Francji, Hiszpanii, Japonii, Jugosławii (Słowenii), Kanady, Korei Płd. i Malty. Nasz kraj reprezentowali, uczestnicząc w konferencji na własny koszt, profesorowie: A. Kleczkowski (członek rzeczywisty *INHIGEO*) i dwóch członków-korespondentów — J. Babicz i W. Narębski. Warto podkreślić, że w związku z tematem sympozjum, wśród jego uczestników większość stanowili pracownicy muzeów, bibliotek i archiwów. Z 25 członków rzeczywistych *INHIGEO* obecnych było w Dreźnie zaledwie 5, a z 65 członków-korespondentów tylko 10. Uwagę zwracała nieobecność przedstawicieli Związku Radzieckiego, mimo zgłoszenia z tego kraju kilku referatów.

Uroczystość otwarcia sympozjum odbyła się 9 września wieczorem w salach ekspozycyjnych Muzeum Mineralogiczno-Geologicznego z udziałem organizatorów i gości oraz prezesa Berlińskiego Towarzystwa Nauk o Ziemi prof. dr Maxa Schwaba. Po oficjalnych przemówieniach i tradycyjnej lampce wina, uczestnicy imprezy przeszli do sali odczytowej na 2 piętrze zajmowanego przez kilka instytucji naukowych wielkiego gmachu byłego Landtagu, gdzie odbył się pokaz interesującego filmu *Zastosowanie artefaktów w nauczaniu historii geologii: rola górnictwa w nauce — program oparty na pracach Wernera*, nakręconego przez G. Roberts i B. Talks z Open University w Milton Keynes (Wielka Brytania), przy współudziale pracowników Akademii Górniczej we Freibergu, gdzie w zabytkowej kopalni i historycznych odkrywkach został on zrealizowany.

W tej samej sali przez kolejne 3 dni odbywała się sesja naukowa. Ze względu na bogaty program, posiedzenia plenarne odbywały się rano i po południu po 4 godz., przy czym każdy prelegent miał na przedstawienie swego referatu (łącznie z dyskusją) 20 minut. Przedpołudnie pierwszego dnia sesji poświęcone było zasadniczo problematyce ogólnej. Zakończyła je prelekcja sekretarza generalnego *INHIGEO* U. Marvin (USA) o zbiorach meteorytów w kolekcjach XIX i XX wieku. Podczas przerwy obiadowej uczestnicy sympozjum odwiedzili w Albertinum księżący skarbiec saski *Zielone Skłębienie*, kojarzący się nam, z uwagi na liczne eksponaty z herbami Polski i Litwy, z przepychem i dekadencją okresu rządów królów saskich w Polsce. Po południu z zainteresowaniem przyjęto referaty: kierownika Działu mineralogicznego Muzeum Historii Naturalnej w Londynie R. Symeá o zbiorach minerałów i metodach badaw-

czych, stosowanych w tym największym Muzeum Przyrodniczym Zjednoczonego Królestwa, F.Fritzá i D.Wolfá o dziejach, aktualnym stanie i problemach stynnych zbiorów minerałów Muzeum Akademii Górniczej we Freibergu, jak również H.Roeserá (Brazylia) o unikalnej kolekcji okazów pierwiastków szlachetnych (srebro, złoto, pallad, platyna) w Muzeum w Duro Preto i wynikach szczegółowych badań tych bardzo rzadkich minerałów. Z dużym aplauzem gospodarzy spotkała się wygłoszona ze swadą po niemiecku prelekcja prof. A.Kleczkowskiego o kolekcjach geologicznych ojców polskiej geologii — S.Staszica i G.G.Puscha na tle tragicznych dziejów nauki polskiej w okresie rozbiorów.

10 IX wieczorem odbyło się zebranie plenarne członków *INHIGEO*, poprowadzone przez prezesa Komisji prof. M.Guntauá i sekretarza generalnego dr U.Marvin. Udzielili oni głosu prof. Kenzo Yagi (Japonia), który poinformował zebranych o następnym sympozjum *INHIGEO*, które odbędzie się w dniach 2-3 września 1992 r. w Kyoto, w związku z 29 Międzynarodowym Kongresem Geologicznym w tym mieście. Będzie ono poświęcone 2 głównym zagadnieniom: 1) Historii geologii Japonii i międzynarodowej wymianie poglądów w zakresie nauk o Ziemi, oraz 2) historii badań meteorytów w Japonii i międzynarodowym osiągnięciom w zakresie meteorytyki.

Następnie omówiono problem kolejnego sympozjum *INHIGEO* w 1993 r., rozpatrując 3 propozycje: włoską (N.Morello — historia wulkanologii w Neapolu), brazylijską (S.Figueiros — dzieje geologii Ameryki Łacińskiej w Campinas i Duro Preto) i austriacką (A.Tollman — historia badań Tetydy). Biorąc pod uwagę dużą aktywność historyków geologii Południowej Ameryki, gdzie nie organizowano dotąd międzynarodowych konferencji *INHIGEO*, większość zebranych optowała za propozycją brazylijską, sugerując przełożenie sympozjów we Włoszech i Austrii na następne lata. Uwagę piszącego te słowa, że w tej niewątpliwie bardzo interesującej imprezie nie będą zapewne wziąć udziału członkowie *INHIGEO* z Europy Wschodniej z uwagi na bardzo wysokie koszty przelotu, skwitowano repliką, że w podobnej sytuacji są koledzy z ubogich krajów Ameryki Łacińskiej, którym trzeba dać również szansę liczniejszego uczestnictwa. Następnie przedstawiciele wszystkich krajów w tajnym głosowaniu wybrali 16 nowych członków-korespondentów *INHIGEO*: 3 z Australii, 4 z Chin, 3 z Japonii oraz po 1 z Malty, Niemiec, Norwegii, Płd. Afryki, Stanów Zjednoczonych AP i Wenezueli. Wnioski na 2 nowych członków-korespondentów z Polski nadeszły zbyt późno dla załatwienia wszystkich niezbędnych formalności. Sekretarz generalny, p. U.Marvin zapewniła jednak, że zostały one już rozpatrzone przychylnie przez Prezydium *INHIGEO* i zostaną przegłosowane na następnym walnym zebraniu w Kyoto. W ożywionej dyskusji na tematy ogólne, najbardziej aktywni — autor fundamentalnych prac o Pawle Edmundzie Strzeleckim prof. D.Branagan (Australia) i działacz *Geological Curators Group* H.S.Torrens (Anglia) optowali za odmłodzeniem składu — zwłaszcza członków rzeczywistych, którzy, zdaniem W.A.S.Sarjeaná (Kanada), powinni być wybierani przez członków-korespondentów poszczególnych krajów. Podkreślano, że należy zadać kłam opinii, jakoby historią nauk geologicznych zajmowali się wy ludzie starsi. Zwrócono również uwagę, że w krajach Europy Środkowej i Wschodniej, członkowie *INHIGEO* byli niekiedy wybierani ze względów politycznych. Prof. Guntau zaapelował, aby wszystkie poruszone sprawy przesłać pisemnie w postaci konkretnych wniosków do prezydium *INHIGEO* celem ich załatwienia lub przekazania do Międzynarodowej Unii Nauk Geologicznych (*IUGS*). Problem współpracy *INHIGEO* z Komisją Historii i Nauczania Międzynarodowej Asocjacji Mine-

ralogicznej (IMA) omówił specjalnie zaproszony na sympozjum jej sekretarz dr T. Weiszburg (Węgry). Postulowano rozwój wzajemnej informacji m.in. wymianę *Newsletters* obu Komisji. Sekretarz Komisji (IMA) poinformował zebranych o planowanym na najbliższe lata sympozjum, poświęconym mineralogii w okresie Oświecenia, apelując do członków *INHIGEO* o współpracę w jego przygotowaniu.

W drugim dniu sympozjum (11 IX) sesja przedpołudniowa poświęcona była kolekcjom paleontologicznym w Stanach Zjednoczonych AP, Szwecji, Hiszpanii i Australii. Natomiast w prelekcjach popołudniowych przedstawiono znane historyczne zbiory (np. A.G.Wernera) oraz zestawy pomocy naukowo-dydaktycznych. Kolekcji modeli krystalograficznych R.J.Haüy poświęcony był referat dr Lidii Touret, kustosa Muzeum Mineralogicznego *École des Mines* w Paryżu, władającej dobrze (dzięki matce) językiem polskim. W związku z obchodzonym w ubiegłym roku 200-leciem urodzin pionierskiego badacza resztek dinozaurów w Płd. Anglii G.Mantellá, wygłoszono dwie prelekcje (W.Sarjeant, Kanada i D.Dean, USA) o jego zasługach badawczych jako prekursora mikropaleontologii oraz przechowywanych do dziś cennych kolekcjach. Godne uwagi było wystąpienie zaproszonego przez organizatorów sympozjum dr J.Cooperá z Booth Museum of Natural History w Brighton, działacze wspomnianej już *Geological Curators Group*. Celem tej organizacji, afiliowanej przy Brytyjskim Geological Society jest m.in. działanie na rzecz poprawienia statusu działów geologicznych w muzeach i podobnych instytucjach oraz rozwijanie opieki nad kolekcjami i zabytkami przyrody nieożywionej. Grupa ta wydaje czasopismo „Geological Curator” oraz popularno-informacyjne o dosyć niezwykłej nazwie „Coprolite”. Można powiedzieć, że działalność GCG jest pod pewnymi względami podobna zarówno do tej, jaką prowadzą niektóre działy Muzeum Ziemi PAN jak i utworzone przez prof. S.Małkowskiego Towarzystwo Przyjaciół Nauk o Ziemi. Dlatego wydaje się, iż nawiązanie z tą organizacją kontaktów i współpracy mogłoby być obopólnie korzystne.

Wieczorem 11 IX uczestnicy sympozjum zwiedzili bardzo interesujący Salon Matematyczno-Fizyczny w Zwingerze czyli muzeum przyrządów naukowych obejmujący cenne eksponaty od XVI do XIX wieku. Specjalną uwagę wśród nich zwracają liczne stare globusy, przyrządy pomiarowe fizyczne, geodezyjne, meteorologiczne i in., mikroskopy, mapy itd. Bogate zbiory dawnego *Königliches Kabinet der mathematischen und physikalischen Instrumente* doskonale ilustrują historyczny rozwój instrumentów naukowych w ciągu minionych stuleci. Warto dodać, że znaczne zasługi dla utworzenia i rozwoju tego Salonu poniósł elektor saski i król polski August II Mocny.

Podstawową problematyką trzeciego dnia obrad (12 IX) przed południem były zbiory biblioteczne i materiały archiwalne dotyczące wybitnych geologów i kolekcjonerów w Stanach Zjednoczonych (Reston. Oklahoma), Anglii (Birmingham), we Włoszech (Verona) i w Muzeum Drezdeńskim, gdzie odbywały się obrady. Z zainteresowaniem spotkała się propozycja kierownika Biblioteki Akademii Górniczej we Freibergu dr P.Schmidta dotycząca unifikacji kartotek zmarłych badaczy w dziedzinie nauk o Ziemi.

Podobną nić przewodnią miały też referaty zamykające sesję naukową: J.Haubelta (Praga) o założonym przez K.M.Stemberga Czeskim Muzeum Patriotycznym z bogatymi zbiorami geologiczno-paleontologicznymi, G.Pappa (Budapeszt) o roli Węgierskiego Muzeum Historii Naturalnej w dziejach mineralogii w tym kraju, oraz referat piszącego te słowa (współautorski z Z.Wójcikiem) o Muzeum Ziemi PAN i jego

znaczeniu w muzealnictwie i kolekcjonerstwie przyrodniczym w Polsce. Uzupełnieniem tego referatu był rozprawdany wśród uczestników sympozjum artykuł nieobecny w Dreźnie, jednego z nielicznych żyjących członków-założycieli *INHIGEO* dr S.Czarnieckiego o prof. S.Małkowskim i jego koncepcji nowoczesnego Muzeum Przyrodniczego. Uczestników sympozjum zainteresowała wielokierunkowa działalność Muzeum Ziemi, zilustrowana zademonstrowanymi wydawnictwami, czego przejawem były rozmowy kulturalowe z przedstawicielami kilku znanych muzeów (min. z dr R.Symesem, Natural History Museum w Londynie) w sprawie ewentualnej wymiany wystaw, zwłaszcza bursztynu oraz prośby o przesłanie książeczek-informatorów.

W niniejszym sprawozdaniu nie sposób pominąć krótkiej wizyty, którą, mimo bardzo napiętego programu sympozjum, udało mi się złożyć w Muzeum J.I.Kraszewskiego, powstałym w 1960 r. dzięki współpracy Muzeum Literatury im. A.Mickiewicza w Warszawie oraz Instytutu i Muzeum Historii Dreźna w zamieszkałej niegdyś przez naszego Pisarza willi przy Nordstrasse 28. Zebrano tam bowiem wiele cennych pamiątek zarówno związanych z ponad 20-letnim bardzo płodnym pobylem Kraszewskiego w Dreźnie jak i dotyczących wielu innych wybitnych Polaków (T.Kościuszko, J.H.Dąbrowski, Ks. J. Poniatowski, A.Mickiewicz, I.Domeyko, J.Słowacki i in.), którzy znaleźli w tym mieście schronienie, a także możliwość pracy twórczej po upadku powstań narodowych 1794, 1830/1831 i 1863 r. Należy podkreślić bardzo troskliwą opiekę nad muzeum jego kustosa P.B.Eckart (mówiącej — dzięki matce — dobrze po polsku), której staraniem w każdy pierwszy piątek miesiąca w willi Kraszewskiego spotykają się przedstawiciele dreźnieńskiej polonii, liczącej jeszcze ok. 500 rodzin. Wśród eksponatów znajdują się m.in. ryciny grobów zasłużonych Polaków na miejscowym starym cmentarzu katolickim przy Friedrichstrasse, którego z braku czasu nie zdołałem, niestety, odwiedzić. Pragnąc utrwalić w pamięci krótki pobyt w Muzeum Kraszewskiego w Dreźnie wykonałem dokumentację fotograficzną jego wnętrza, przesyłając komplet zdjęć jego troskliwej opiekunce.

Właściwe sympozjum zakończyła wspólna uroczysta kolacja w salonach Domu Kultury *Blockhaus* nad Łabą, podczas której uczestnicy mieli okazję lepszego poznania się, przedyskutowania interesujących problemów oraz omówienia możliwości i różnych form współpracy. 13 i 14 września większość uczestników sympozjum wzięła udział w wycieczkach do Freibergu oraz w saksońskie Góry Kruszcowe, zwiedzając ważne historycznie odslonięcia i kopalnie oraz słynne Muzeum Akademii Górniczej w starej stolicy górniczej Saksonii.

Podsumowując powyższe omówienie przebiegu 16 Międzynarodowego Sympozjum *INHIGEO* w Dreźnie należy podkreślić, że dostarczyło ono wiele interesujących materiałów dotyczących doniosłej roli muzeów i zbiorów w dziejach nauk o Ziemi. Było ono również dobrą okazją do wymiany poglądów przedstawicieli najważniejszych muzeów z kilkunastu krajów na temat charakteru i profilu ich działalności oraz omówienia możliwości ewentualnej współpracy i wymiany ekspozycji.

Wojciech Narębski
(Kraków)

